

Røgen - Farre Lokalhistoriske Forening

Lindely i Farre

Aarskrift 2017

1. Del

Røgen Farre Lokalhistoriske Forening har lokaler på 1. etage i Farre Forsamlingshus på Vandværksvej i Farre .

Mail: rfarkiv@gmail.com

ARKIVET HOLDER ÅBENT fra kl. 19-21
den 2. mandag i måneden, og ellers efter aftale.

Formand:	Lars Hegndal	21 43 74 06
	Mail: lfh@medieskolerne.dk (indtil 1/8 2018)	
Næstformand/ referent:	Ulla Petersdatter Eriksen	21 27 67 82
	Mail: hundenmirke@gmail.com	
Sekretær/ Redaktør:	Birgit Bach	21 84 09 45
	Mail: tagebach@adslhome.dk	
Kasserer:	Peter Schouborg	60 83 52 88
	Mail: schouborg@hgfhammel.dk	
Bestyrelses medlem:	Ole Jensen	86 96 81 61
	Mail: veragreve@gefiber.dk	
	Niels Byriel	30 69 56 66
	Mail: nielsbyriel@gmail.com	
	Brian Due	28 11 99 69
	Mail: mxm@sol.dk	
	Mikael Thau	26 22 81 46
	Mail: mikael.thau@gmail.com	
Suppleanter:	Viggo Egeriis Lauritzen	86 87 13 29
	Ella Hansen	86 96 80 03
	Mail: farreturist@gefiber.dk	
Revisor:	Ella Hansen og Viggo Jensen Røgen	

Eventuelle besøgende uden for åbningstiden, er velkommen til at kontakte et af bestyrelsesmedlemmerne. Vi kommer gerne og åbner.

Fra bestyrelsen.

Vi havde en vellykket og velbesøgt generalforsamling torsdag d. 16. november 2017.

Der var 32 fremmødte og vi fik endnu et bestyrelsesmedlem. Der blev fremvist gamle fotografier fra de to landsbyer. Tak for den store interesse.

Denne gang afholdtes generalforsamlingen i Røgen konfirmandstue, grundet ombygning af Farre forsamlingshus, hvor arkivet ligger.

Vi har efter denne oplevelse planlagt at skifte mellem at afholde generalforsamlingen på skift mellem Røgen og Farre, da vi jo er fælles arkiv for disse byer.

Vi vil i 2018 etablere to arbejdsgrupper

1. DIGITALISERING OG FOTOGRAFIER

Arkivfolkene er i gang med digitalisere arkivets materiale til Arkiv.dk, første opgave er FOTOGRAFIER. Du kan finde disse ved at gå på arkiv.dk og søge på postnummeret 8472 og et søgeord som hvilket erhverv, gadenavn, personnavn m.m. Hvis du har kendskab til supplerende oplysninger, beretninger til fotografierne, præcise ring af årstal m.m. må du meget gerne kontakte Ulla på arkivet. Vi har oprettet en arbejdsgruppe, der lægger billederne ind. Gruppen består af Niels Byriel, Jørgen Kier, Ella Hansen og Ulla Petersdatter Eriksen. Vil vel gerne forbedre den gruppe med nogle mødedage med de ældre og længst boende borgere, eller rettere alle der kan supplere med viden om fotografierne. Vi indkalder til en kop kaffe eller en sildemad i forbindelse med dette.

2. UDEN FORHERLIGELSE, UDEN FORDØMMELSE - BERETNINGER FRA EN LANDSBY - i tiden op til 2. verdenskrig, under krigen og efter.

Vi synes det er på tide af få indsamlet disse beretninger og håber I vil bidrage med jeres eller jeres forældres beretninger fra denne tid. Vi indkalder de interesserede via mail, telefon eller facebook grupper, hvis I har meldt til Ulla, at I ønsker at deltage i arbejdet.

Vil du være med i en af ovenstående grupper KONTAKT Ulla, se kontakt-info på foregående side. Så kontakter vi dig når vi går i gang i 2018.

Bestyrelsen for Røgen Farre Lokalhistoriske arkiv

Forside billede:

Lindely opført omkring 1875, og opkøbt af Preben Christensens far "Martin Mureren" i 1912. Den nuværende adresse er Gl. Skanderborgvej 121.

Foran huset ved de store lindetræer, der har lagt navn til huset, Martin Christensen med sin kone Agnes, og en af deres døtre. Desuden ses to af "Martin Murerens" ansatte.

Preben Christensen har boet hele sin barndom og ungdom i dette hus, og nogle år efter at have overtages faderens murerforretning i starten af 50erne.

Da Preben bliver gift i 1954 og flytter til sin nuværende bolig på "Toften", bliver Agnes boende sammen med sin datter Edel, der havde en systue i huset. I 1960erne blev træerne fældet for at give plads til fortove i byen.

Indholdsfortegnelse 2017 1. del **Side**

Fra bestyrelsen	4
Hvad skete der i sognet i 1867	12
Preben Christensen fortæller om sit barne- og skoleliv 1929 - 1945 og om voksenlivet som murermeister i Farre.	15
Anna Aagaard - En familiehistorie	38
2.del:	
Familien Bak i Røgen	4
Bent Hosbonds erindringer 1943	44

Indholdsfortegnelse 2016 **Side**

Hvad rørte sig i sognet i 1866	10
Caroline Henriette Jensen og Alexandra Sophie Bache	14
Peder Christian Sørensen	16
Farre Byskole 1890 - 1972	22
Jørn Petersen født i marts 1944, fortæller om sin barndom og skolegang i Farre	37
Den fattige hedebonde i Klintrup	42
Hammelbanen 1902 - 1956	49
Ane Margrethe Lauridsdatter, Røgen	67

Indholdsfortegnelse 2015 1. del **Side**

Hvad rører sig i Røgen - Sporup sogn år 1865	10
Farre Turistbusser	14
Artikel om Caroline Henriette Jensen - Thora Esche	
Emilie Nina Bache - Sophie Alexandra Bache	28
Fortsætter i 2. del på side 4	
2. del:	
Fortsat artikel om Caroline Henriette Jensen - Thora Esche	
Emilie Nina Bache - Sophie Alexandra Bache	04
In memoriam - Arne Lambertsen	21
Sølvstengårdens historie	26
Niels Peter Nielsen, Sølvstengården. Fortæller om sin far Christian Peder Nielsen	33

Indholdsfortegnelse 2014	Side
Hvad rører sig i Røgen - Sporup sogn år 1864	10
"Politisk Lommebog til Hvermands brug i daglige forefaldende Håndteringer, samt modebog"	21
Giftmord i Farre	22
Carl Rømer Bache	30
Fra "folkelige Saaskrifter for By og Land" 1877-1879	
Middel mod Hugormbid	66
Farre overbefolkes af storke - af træ	67

Indholdsfortegnelse 2013	Side
Hvad sker der i Røgen i 1863	10
Dannebrogssordenens Hæderstegn	16
Dannebrogsmanden Peder Christian Sørensen	17
Historien om Anton Marius Jensen, der grl. Farre Møbelfabrik	23
Røgen Forsamlingshus	41
Semine Jørgensen og Niels Laursen, Røgen	59

Indholdsfortegnelse 2012	Side
Hvad rørte der sig i Røgen – Sporup sogne, år 1862	09
Skolehistorien i Farre 1939	22
Erindringer for mejeri og landbrugsliv i stenalderen	30
En rejse fra København til Salt Lake City i 1865	37
Klintrup Vestergård, Røgen	44
Slægten på Klintrup Vestergård	45
Gjern-erne i Klintrup	49
Mindetale	50
Signe Gjærns 50 års fødselsdag i 1975	55

Indholdsfortegnelse 2011	Side
Hvad rørte der sig i Røgen – Sporup sogne, år 1861	09
Pind'erne i Oustrup Gaarde	17
Kalkmøller?	35
Naar det regner på Præsten	45
Livet på landet omkring 1926	49

Indholdsfortegnelse 2010	Side
20 års jubilæum	09
En stor sorg og et stort savn	11
Farre bageri, Gl. Skanderborgvej 119	14
- Carsten Munk fortæller, om det at have en opvækst som "bagerdreng" i Farre:	15
Høstgilde i ældre tid	19
10 dødfødte børn	23
Byen var vores reservat	27
- Byen som reservat	27
- Arbejdsliv gav børneliv	29
- Et frit børneliv	31
- Lege og aktiviteter	32
- Årets højtider	35
- Julstræsfesten	35
- Nytårsaften	36
- Fastelavnsfesten	37
- Sportsfesten	38
- Opbrud og forandring	39
Potteskår, Skjørringvej	41
Børnene leger	45
Gamle billeder fra Røgen og Farre	50

Indholdsfortegnelse 2009	Side
Historien om en platte	13
Jens Peter Villumsen levnedssbeskrivelse	19
Arbejdskalender for landhusmorderen	25
Bronzealderen	31
Detektorsøgning ved Oustrupgård	36
Boet efter madame Hansen	41
Barselsskikke i gammel tid	49
Vanskelige fødsler i Røgen og Sporup Sogne i 1805-1812	54
Falder i 3-årskrigen	63
Dramatiske brande i Farre	67
Holger Pind - Arkitekten fra Røgen	73

Indholdsfortegnelse 2008	Side
Faldet i 3 års krigen	11
Færdselsregler 1915	17
Fæstebonden, Thøger Nielsen, Røgen Sogn	19
Gamle Skaffervers	31
Slægten Bjørn	33
Mit ophav	45
Om runestenen i Sporup Kirke	56
Murer Søren Klintrup	58
Jagtreger	62
Kirkegården	64
For 100 år siden	68

Indholdsfortegnelse 2007	Side
Af troldsmandsbogen "Cyprianus"	9
Grænsekommandoen	14
Oksbøllejren	20
Til Kongen	22
Jens Stolde Pedersen, Skjørringvej 75, Farre hede	26
Strafferammer efter straffelovene: 1683—1866	28
For 100 år siden	33
Drengen i Røgen præstegård	42
Hr. Søren Ottosen Grønbech, Røgen præstegård	44
Hvor blev hun af?	51

Indholdsfortegnelse 2006	Side
Find din slægt, og gør den levende	8
Sognedegnen der druknede i Farre bæk	10
Med skolen i København	14
Elværker	20
Da Farre Hede fik elektricitet	23
For hundrede år siden	28
Lykkehuset, Røgen mark	36

Indholdsfortegnelse 2005	Side
Farre Savværk	7
Boligudstyknig på Højagervej	14
Den afsindige Jens Troelsen i Farre	19
Ulvejagter	24
Svin i byerne	27
Mejeriet "Skytsbjerg's" 75 års jubilæum	30
Dannebrogsmænd.	42
Lidt om vask.	46
Landmandens forårsarbejde	48
Tyendeforholdet i vor tid.	50

Indholdsfortegnelse 2004	Side
Forord	7
Ildebrand i Lyngby i 1764	8
Sommerferie af Johanne Jensen	12
Min konfirmation af Johanne Jensen	16
Min barndom af morten Peder Carlsen	20
En københavnerdrengs oplevelser	36

Indholdsfortegnelse 2003	Side
Natmænd / rakkere	7
Den forældreløse Granslevpige	19
Oversigtstavle	30
En beretning om Jens i engen	32
Aksel Petersen, Farre	37
Min Skoletid	44
Da en 100 kroneseddel forslog noget	50
Portræt af Sporup Kirke	52

Indholdsfortegnelse 2002	Side
Forord	7
Anker Jensen fortæller	8
Lynbrand i Farre	16
Wistoft og hans forgænger	21
Fugleskydning	22

50 år som vognmand	25
Johanne Grøn	29
Luthers Minde Farre Loge	30
Drikkevaner i det 16. århundrede	30
Tilbageblik i det gamle Røgen Sogns historie	34
Fattiges kår i 1840	38
Fattighus i Farre	42
Brev fra Greven	43
Nyt fattighus i Røgen	45
Haven gennem tiderne	47

Indholdsfortegnelse 2001 **Side**

Anders Bondes slægt	7
Sejer Andersen Bonde	11
Anders Bondes slægt, anden del	17
To koner	24
1891 i dagbogen	30
Hovedgården Farregård, anden del	31
Køer er ikke bare malkemaskiner	36
En spøgelseshistorie	36
Mads Muurmester i Farre	37
Vådeskud på Valborgaften	48
Og så til noget helt andet	50

Indholdsfortegnelse 2000 **Side**

Skifte efter Mickel Andersen Gjesager, Klintrup Vestergård 1817	7
Vandløbssagen i Røgen-Sporup kommune	17
Drengestreger	20
Provst Johan Jessen og hans sønderjyske afstamning	21
Gjern herreds tingbog, Farre Bys vide	24
En 16-årig fæstemø fra Farre	26
Jørgen Greisen til Løvskovlund i Farre	37
Udviklingen i skolerne Almue-undervisning-skoler	42
Mormonerne fra Damagergård i Farre	51

Hvad skete i sognet i 1867

Uddrag af sogneforstander protokollen

Ifølge Bekjendtgjørelse ved Kirkestævne afholdtes i Røgen Skole d. 11. april 1867 valg af en sogneforstander i stedet for den afdøde Pastor Hubner. Udfaldet blev, at skolelærer Lassen blev valgt til sogneforstander, og derefter af sogneforstanderne til sammes formand. Ved den første Stemmeafgivning erholdt Sognefoged R. Jensen i Klintrup 2 stemmer og Skolelærer Lassen 16 stemmer af de mødte vælgere.

Samme dag valgtes ny bestyrelse for de fattiges kasse i Røgind sogn. De fleste stemmer faldt på Skolelærer Lassen og Gårdeier Rasmus Mathiesen, for de påfølgende 3 aar. D. 14. april valgtes som bestyrelse af fattiges kasse i Sporup sogn Skolelærer Thiesen Og Gårdeier Jens Nielsen i Lyngby for de følgende 3 år.

1867 d. 16. mai holdt Sogneforstanderskabet Møde i Røgen skole og gårdejer Niels Lyngholm mødte med Distriktshesten, som takseredes af Gårdejerne Mikkel Mortensen i Farre og Christian Jensen i Røgind til 140 Rd. (1866 til 155 Rd.), hvorfor foderværten måtte betale det manglende, nemlig 15 Rd., som afkortes ham i de 44 Rd. for Hestens underholdning det sidste aar. Niels Lyngholm får derfor dag udbetalt af kommunen 29 Rd. Tillige med 2 Rd. 2mk Føringsspenge, i alt 31 Rd. 2 mk.

Samme dag bortliciteredes den nævnte Distriktshest efter de tidligere Conditioner og blev på foderværtens Regning og Risiko tilslået Christian Jensen Røgind for årligt 70 Rd. i 5 år. Dernæst bortliciteredes samme hest på 5 år på følgende betingelser: 1, Foderværten overtager Hesten som den er den 23. mai i år og beholder den i 5 Aar indtil d. 23. mai 1872 og overleverer da kommunen den i Nr. stående Hest. I denne tid staar Hesten på Kommunens Risiko forsaavidt den bliver kasseret eller dør og Kommunen betaler Kuur og medicin i Sygdom. 3. Foderværten forpligtiger sig til at behandle Hesten godt og betaler alle Mulkter for foderstand og slet Behandling, er pligtig til at føre Hesten frem og tilbage mod Førdingspenge, og skal søge en dyrlæge i Sygdoms tilfælde. På denne måde blev Hesten tilslået Gårdeier Christian Jensen i Røgind for 30 Rd årligt, og denne sidste måde skal være Gjældende ifølge Sogneforstanderskabets Erklæring.

H.H.Lassen Jens Andersen Peder Mikkelsen Niels Pedersen Knud Nielsen

Møde d. 25. juni 1867 .

Ifølge Overenskomst får hjælpejordemoder A Friis i Voldby, for Aaret 1. Juli 1867/68 en Understøttelse af 20 Rd. af Amtsfonden og 5 rd. af Røgind- Sporup Sogne samt 15 Rd. af Hammel m.fl.S. Hvilket Amtshuset har tilkjendegivet gennem Birkekontoret (d.7/6)

Den af Generalstaben forlangte Beskrivelse over Sognets Vandløb med Overfartsteder for Fodfolk og Kjøretøjer er indsendt d. 1. juli d.A.

Ifølge den nye Veilov af d 21. juni d.A prgf. 6 holdtes et Møde d. den 19 juli d. A, i hvilket en fortegnelse over de offentlige Veie i Røgind og Sporup Sogne forfattedes for at udlægges til almindeligt Eftersyn her i kommunen og de tilgrænsende kommuner i 4 uger. Fortegnelsen følg. her:

- No.1 Veien fra Røgind by til Toustrup Skjel (Dallerup Sogn)
- No.2 Veien fra Røgind by til Lyngby Skjel (Sporup Sogn)
- No.3 Veien fra No.2 nordpå efter Sporup Kirke til Sporup Sogneskjel
- No.4 Veien fra No. 1 gennem Oustrup til Sorring Skjel (Dallerup Sogn)
- No.5 Veien fra 1 mod Østen til Ry Randersvei.
- No. 6Veien fra Oustrup mod Vesten efter Voel til Sorring Skjel
- No.7 Veien fra Røgind mod Vesten forbi Klintrup til Skannerup Sogneskjel
- No.8 Veien fra No.7 til Lyngby Skjel (Sporup Sogn)
- No. 9veien fra No 7 gennem Klintrup til No.6
- No.10 Veien fra No 9 gennem Klintrup til byens Vestlige Ende
- No.11 Veien fra No.5 mod Søndén til Toustrup Skjel (Dallerup Sogn)

Sporup Sogn:

- No.1 Veien fra Farre forbi Kirken til Søby Sogneskjel
- No.2 Veien fra No.1 tæt ved Kirken til Røgind Sogneskjel
- No.3 Veien fra No.1 forbi Karensminde gennem Lyngby til Ellerup Skjel (Gjern Sogn)
- No.4 Veien fra Røgind Sogneskjel gennem Lyngby til Møgelby Skjel (Søby Sogn)
- No.5 Veien fra Lyngby efter Klintrup til Røgind Sogneskjel

- No. 6 Veien fra No 3. til Rampesmølle (Søby Sogneskjel)
No. 7 Veien fra Ry-Randersvej til Voldby Sogneskjel
No. 8 Vejen fra Ry-Randersvej til Skjørring Skjel
No. 9 Et stykke af No 5 Under Røgind sogn
No. 10 Veien fra midten af Farre By (Kirkevej) mod Nordvest til No. 1

Efter at denne Fortegnelse har ligget til Eftersyn her i Kommunen, ligesom afskrifter af samme have været udlagte i tilgrænsende Kommuner: Hammel, Gjern, Dallerup og Sjelle i befalet tid, holdt Sognerådet Møde d. 21 September, i hvilket bestemtes at ifølge flere Mands begjering må til Sporup Sogn endvidere medtages veien No. 11 fra No 5 i Røgind sogn forbi Røddikgården til Farre By.

Flere Beboere på Farre hede have fordret at faae vei optagen på fortegnelsen, som skal gå fra No. 8 i Sporup gennem Heden til Veien som gaaer fra Voldby til Sjelle; men da denne vej ikke skal høre til de gamle udlagte veie, som findes på Kortet, og som siden er fremkommen, fordi enkelte beboere på Heden var bleven enige om, at afgive jord til den til deres egen brug; Saa formener Sognerådet ikke at være forpligtet til at medtage samme som offentlig Bivei.

Af Hensyn til Fortegnelserne over Veiene fra de tilgrænsende Kommuner fandt Sognerådet sig beføiet til at bemærke, at Sjelle Sogberåd har forglemt veien fra Skjoldsbjerg gennem Skoven til Skjørring, og at bede Amtet passe på, at veien fra Ousturp efter Voel ikke udelades i Tvilum sogn.

Efter at Sognerådet ved forgangen Bekjendtgjørelse havde indtrængende opfordret Beboerne til at forbedre deres Veistykker, foretog samme Syn på Veiene d. 2. dec 1867 og udsatte Mangler flere Steder; dog håber Sognerådet at vedkommende alle afhjælpe de skete udsættelser i et Par Dage.

At Amtsrådet i Mødet d. 12. og 13 Novembr. har fastsat, at der de næste 3 Aar til dækning af Røgen-Sporup Kommunes Udgifter skal lignes $\frac{1}{4}$ del på Formue og Leilighed, og resten på Hartkorn. Fra Stiftsamtet meddelt til Efterretning og Iagttagelse den 19. novbr. 1867

H.H. Lassen Peder Mikkelsen Niels Pedersen Jens Pedersen Jens Christensen Knud Nielsen Jens Andersen

Preben Christensen fortæller om sit barne- og skoleliv 1929 - 1945 og om voksenlivet som murermester i Farre.

Indledning:

Igennem længere tid samarbejdede Preben og jeg om forberedelserne til "Byvandring i fotos", der blev fremvist til en fællesspisning i Farre forsamlingshus foråret 2017, fulgt af Prebens fortællinger.

Under dette samarbejde stod det mig klart, at Preben rummer en ustopelig og fantastisk strøm af historier om Farre. Disse historier strækker sig langt tilbage i tiden via gamle avisabonnenters fortællinger til avidrengen Preben, og selvfølgelig også gennem det lange liv, han har levet i Farre. Det stod mig også klart at Preben med sine fortællinger formår at skabe nogle tidsbilleder, der giver fortiden liv. Det synes derfor naturligt at spørge Preben, om vi måtte bringe historien om hans liv i byen i hans egenskab af at være den ældste nulevende her fødte mand. Det forholdt sig heldigvis sådan, at Preben allerede på opfordring af en af sine døtre havde skrevet en privat bog om sit liv, med titlen "EJ MED KONGER BYTTE", udgivet i sept. 2006. Den følgende artikel er nedskrevet i samarbejde mellem Preben Christensen og mig, dels med uddrag fra omtalte bog og dels refereret fra alle Prebens sprudlende beretninger, der heldigvis ustandseligt strømmer under samtalerne.

Ulla Petersdatter Eriksen

Preben Murer Christensens historie:

Jeg blev "fanget" af Jordemoder Elsebeth Bjerre, der boede i et meget gammelt bindingsværkshus Gl. Skanderborgvej 98a, 2. marts 1929. Det var et værre vejr og isvinter. Vinteren var så streng, at man kunne gå fra Århus til Samsø. Jeg var det 4. barn.

Min far var Kristen Martin Christensen født 4. juni 1886 i Nårup ud af landmandsslægt. Som 16 årig gik han i lære som murer, trods farmors ønske om at han skulle blive ved landbruget. Han lærte murerfaget 1901-1905 og gik på valsen i Sønderjylland, som den gang var tysk, og turen fortsatte længere ned i Tyskland, Schweiz, og Italien.

Han kom tilbage og etablerede sig i huset "Lindely" i Farre (nuværende

adresse Gl. Skanderborgvej 121.)

Min mor Agnes Kristine Andersen, var født 22. maj 1894 i Salling nær Stockholm, som datter af landsbysmeden. Hun kom ud at tjene meget kortvarigt som 12 årig ved snedkeren. Dette blev meget kortvarigt, fordi det var for ubehagelig en oplevelse for Agnes, at skulle sove i en seng opstillet mellem snedkerens ligkister. Senere flytter Agnes sammen med familien til Gjern, hvor faderen antages som smed af de lokale bønder. Agnes kommer ud at tjene som pige på en gård i Ellerup, og senere som barnepige for Erik Raadal, senere kunstmaler, søn af læge Raadal.

Her træffer Agnes sin Martin og bliver i 1912, som 18 årig gift med den 26 årige murer. De flytter ind i Martins hus "Lindely, hvor "Martinmureren" nu har etableret sig som murermester. Hans første opgave er Villa Pax, aftægtsbolig for Svingelgården.

I 1914 (1. verdenskrigs udbrud) fødtes min ældste storesøster Erna, og i 1916 Edel, og da 1. verdenskrig sluttede i 1918 var min storebror Børge også kommet.

Min far var under verdenskrigen indkaldt til sikringsstyrkerne 2 gange. Det var hårdt for livet i familien, og ikke godt for en nyetableret håndværksmester, som netop havde påbegyndt to store arbejder på Sortemosegård og Røddikgård.

Da jeg ankom i 1929, var der udover de strenge vintre også krisetid ovenpå verdenskrigen. Det blev os fortalt, at far i 1931 og 32 kun havde 2 stykker arbejde, opbygning af en gruekedel og opbygning af et komfur. Selvom mine storesøstre var kommet ud og tjene, var det mere end svært at få pengene til at række. Far måtte sælge sin varevogn og heldigvis besluttede kommunen, at han kunne blive arbejdsleder ved anlæggelse af vejen mellem Farre og Røgen, der tidligere blot havde været en smal grusvej.

Da jeg var 3 år, i 1932, forøgedes familien med min storesøsters lille søn, Benny, som mine forældre tog til sig. Trods de trange kår i familien, formåede mine forældre at få min storebror Børge på realskole i Hammel, og han kom efter endt realeksamen i murerlære hjemme i firmaet i 1934, hvor der igen var kommet gang i murerskeen.

En gang far skulle ud og mure på "Smidsiggård", blev jeg sat på stangen af fars cykel, muligvis fordi det den gang var tradition, at håndværkeren spiste med ved middagsbordet. I hvert fald hvis stuehuset var med færre end 4 skorstene. Dette middagsmåltid, hvor jeg spiste med, var starten på en særlig tilknytning til gården, som jeg vil fortælle mere om senere.

Som barn af byens murer fik jeg kendskab til mange forskellige forhold på egnen.

Sørensen på Sporuplund ville gerne være proprietær, men da krisen indtraf i 30'erne, gik den plan i vasken. Kreditforeningen tilbød min far, at han bare kunne tage nøglerne og overtage hus og jord. Men han turde ikke, for når ikke Sørensen, der var landmand, kunne drive landbruget med succes, var der heller ikke stor sandsynlighed for at Martinmureren kunne.

Så træder staten til, der udstykkes 3 statshusejendomme ud af Sporup kirkevej. Far byggede to af dem. De blev bygget efter nogle tegninger, der var lavet i 1920'erne, som håndværkerne og bygmestrene kunne rekvirere til disse ejendomme. Sådanne tegninger var ligeledes lavet til landarbejderboliger.

Byggeriet kom nu i vækst, og min far varetog i de kommende år flere mejeribyggerier, først i Gjern, siden i Mundelstrup og dernæst "Herregårdsmejeriet Frijsenborg".

Min mor var god til at lave mad, særlig de gode gamle retter, gule ærter, hønsekødssuppe og oksesteg.

Selv under krigen kunne hun, trods krydderimangel, formå at sætte smag på retterne ved hjælp af havens urter. Hun tog også mig med ud i naturen for at samle svampe. Champignon var den eneste hun kendte. Mange gange kunne vi fylde kurven, for der var ikke andre om buddet.

Vi havde en ret givtig urtehave i "Lindely". Først passede min far den, og senere blev det mit job. Det første jeg husker at have hjulpet med derhjemme var at lægge kartofler. En i hvert hul og endelig med spirerne opad. Der var selvfølgelig også kål, gulerødder og selleri. Far dyrkede meget store selleri. Det skyldtes at familien hvert år fik en polt (en fravænnet pattegris). Den stod i udhuset, som også rummede vaske- og brændehus og das, fars værktøj og en garage, der til min store ærgrelse var tom. Men

køkkenhaven nød godt af grisens affald, møg og ajle.

Grisen, blev indkøbt i august, og den havde et godt liv. Den fik byggrutning og skummetmælk og selvfølgelig alle rester fra husholdningen. Skummetmælken hentede vi på mejeriet, hvor der nogle timer hver formiddag var opstillet et bord med udsalg af mælkevarer i skummesalen. Når vi nærmede os jul var grisen tam og enorm, omkring 150 kg. Så kom hjemmeslagteren på besøg, og mor fik travlt med at lave medister og rullepølser, og leverpostej og blodpølse. Blodpølsen måtte vi ikke hjælpe med da vi var små, men senere så vi på, når grisen blev stukket, hjalp med at opsamle blodet og rørte i det, mens blodpølsen med gryn og rosiner blev fremstillet. Igennem julen blev meget af det ferske kød tilberedt og spist, resten blev lagt i saltlage og røget og konserveret.

Vi havde en foxterrier, der hed Vibs. Da jeg var i 5-6 år alderen, havde Vips fået skab og skulle aflives. Søren "karetmager", der kom hos min familie, var jæger og skulle foretage aflivningen. Søren, der arbejdede ude på træskofabrikken hos Miede, (senere parketfabrikken), bad mig tage snor på hunden og komme med om bagved fabrikken. Der var nogle kølevandsbassiner, hvor jeg blev bedt om at binde hunden. Der skød Jens Vibs, men ramte desværre forkert første gang, så hunden skreg og tumlede rundt.

Den oplevelse havde jeg hellere været foruden. I flere dage gemte jeg mig under skrivebordet i karnappen i sorg over at have mistet min hund på den måde. Og når Søren kom til kortspil lørdag aften, nægtede jeg at hilse på ham.

Vores nabo var vognmandsfamilien Hansen, (nu Gl. Skanderborgvej 123). Faren, Andreas Hansen, kørte lillebil. Arthur kørte med hestevogn og Tage med lastbil. De havde nogle tønder land på den tidligere skolejord, hvor de avlede græs og havre til hestefoder, som kørtes hjem på hestevogn. Jeg var med i marken for at hente avlen ind. Den blev kørt hjem og skulle stakkes helt op over hanebåndene på loftet over hestestalden. Det hjalp jeg med. Men da jeg skulle ned ville hverken "Den jen" eller "Den nåen", som brødrene kaldtes i daglig tale, hjælpe mig ned. 5 år gammel tog jeg mod til mig og sprang. Desværre ramte jeg hullet ved lemmen og faldt de 5-6 m ned på staldgulvets stengulv, hvilket afstedkom en hjernerystelse og mange års migræne.

Tage hentede også stenkul på Århus havn til mejeriets kedel. Undertiden fik jeg lov at komme med på turen. Prisen for at komme med var, at jeg blev sat til at læsse de tunge stykker kul ind gennem lemmen på mejeriet, mens chaufføren gik hjem og drak kaffe hos sin mor. Kulsort efter arbejdet kom jeg hjem til min mor, der ikke vidste om hun skulle grine eller græde. Men nabosønnen morede sig.

6 år gammel skulle jeg på min første ferie hos mine bedsteforældre, der nu boede ved smedjen i Vinderslev. Jeg havde meget hjemve og ville hjem. Det var nu ikke sådan en enkel sag at komme hjem til Farre, man skulle have fat i Anton vognmand først, så mine bedsteforældre valgte at overhøre det.

Men så en nat stod jeg op og iførte mig mit fine matrostøj, for nu skulle det være. Så gav de efter.

Min bedstefar havde et svagt helbred og døde inden 2. verdenskrig. Min bedstemor blev boende. Hun var rask og rørig og god til at karte og spinde ulden fra fårene på egnen. Som løn herfor modtog hun en del af uldgarnet. Det var ulovligt og strafbart, da ulden skulle afleveres og bruges til uniformer. Men vi havde jo også brug for varmt tøj.

Nogle år senere kom jeg på ferie ved min søster Erna i Århus, det var sjovere. Erna og hendes mand boede tæt på Den Gamle By, hvor der var en legeplads med legeredskaber. Det fandtes ikke i Farre. Når det var godt vejr cyklede jeg sammen med Erna til badestranden ved Bellevue eller gennem skoven til Moesgård.

Hjemme var der ikke så meget leg, vi fulgte med i livet med de landlige gøremål. Jeg kendte faktisk 3 drenge der var blevet skadede af køer. Det var vejmandens søn, smedesønnen Viggo Lemming og Ejnar skomageren, som han senere kaldtes.

Vi var kun 4 i vores årgang. Der var Frank, murer Poulsens søn og Erik Pedersen, skomagerens barnebarn, som var min sidekammerat og så var der Gerda og mig. Jeg var kammerat med Ejnar, han var ældre end mig og vild med naturen.

Der var et tydeligt skel i byen, bækken udgjorde en slags grænse, vi kom ikke i gyden.

I drengeårene havde vi kælkebakke på Toften, der hvor Dorthea og Karl Røddik, og langt senere Knud og Lise Larsen, havde deres kalve tøjret om sommeren. Heldigvis for os var der ikke megen trafik i 30erne. Vi kælkede ned af bakken og fik et flyvehop ud over vejen fra den meterhøje stejle skråning lige inden vejen.

Værre var det for mig på en kælketur på kælkebakken ved Søgården. Vi havde en stor svær træslæde, som fungerede godt, når den var kommet i fart. Desværre var den svær at styre, og en gang tog den magten til at styre fra mig, og jeg fløj lige ind i pigtrådshegnet, og fik den ene kind revet op. Det var faktisk for anden gang, det gik ud over den kind. Første gang var det genboen købmand Thorvald Friis' Grand Danois, der satte tænderne i den kind.

Fra 5 årig, efter min far havde haft mig med på arbejde med fri kost, var jeg ofte på Smidsiggård, hvor jeg hjalp Marie, plukkede bær og fandt æg fra de fritgående høns. Jeg tjente 1 øre for hvert fundet æg, og 5 øre for en liter plukkede ribs og 10 øre for solbær.

Når jeg hjalp i høsten var jeg i "gulvedet"- dvs. lagde neg på plads på gulvet ovenpå løst halm, når vognen kom ind fra marken med kornnegene. Jeg smed negene ind til P. Christian, som så stakkede dem i meget stor højde. I pauserne sad jeg sammen med P. Christian på lobalken, en lille trævæg med planke ovenpå, som holdt kornnegene væk fra "køringen". Her sad vi og drøftede mange ting, og her lærte han mig at tælle til hundrede.

Jeg blev så tilknyttet familien, at jeg kom med til deres familiefester. Til Marie og P. Christians sølvbryllup sad jeg mellem deres datter Gerda og Thomas Grejsen. Da de efter deres giftermål overtog Damgården på torvet Gl. Silkeborgvej 1, fulgte jeg med og arbejdede der om formiddagen. Jeg tjente 25 øre for en formiddag, hvor jeg f.eks. hentede brænde til komfur og kamin. Jeg tyndede roer om foråret og samlede roer ind om efteråret og skulle lægge kornneg på bræt, når der blev tærsket. Bonden lagde neget med aksene forrest i tærskeren, skar snoren på neget over, indførte aksene på tærskerbordet lidt efter lidt. Kernerne blev rystet fra og kom i sække, og halmen kom igennem halmrysteren og lagt løst i enden af laden som rivelse. Efter års udvikling indenfor landbrugsmaskineri blev halmen senere lagt i presseren til baller.

Om eftermiddagen gik jeg i skole i lille klasse fra 12.30 til 15.30, så leg blev der ikke meget tid til.

Mest legede jeg sammen med Ejnar, og flotte legeredskaber som i Århus, var der ikke nogen af. Vi lavede selv slangebøsser og flitsbuer, tøndebånd af gamle cykelhjul drevet frem med en pind, mens vi løb ved siden af. Vi legede også at vi havde en "motorcykel", som kunne frembringe en infernalsk larm. Det var papstykker sat på cykel egerne med tøjklammer. Og en gang i vinteren 1938/39 byggede vi en sneplov, som bragte os til at blive omtalt i Midtjyllands avis. Den kunne dog kun klare meget små snedriver.

Foto er taget foran "Lindely", Prebens fødehjem, hvor man kan se de store lindetræer, der har givet navn til huset. Det er Ejnar Rasmussen til venstre og Preben til højre. "To drenge i Farre by har "konstrueret" en hjemmelavet sneplov, der dog helst skal holde sig til snedriver af beskedent format."

Bragt i Hammel avis(nu Midtjyllands avis) 1938 el 1939

I min skoletid 1937 el 38 husker jeg en episode, hvor jeg fik eftersidning i en hel uge. Årsagen var at jeg på vej fra skole sammen med søstre Rigmor og Gerda, snuppede Gerdas hue og smed den op på fattighusets trappe.

Nu forholdt det sig sådan at der forinden var sket et mord på en af fat-

tighusets 3 beboere. Thora, den ene beboer var min barnepige, når mine forældre skulle i byen. Thora så man ofte vandre op og ned af gaden i godt vejr og strikke strømper. De to andre beboere var et søskendepar, Ann Mari og Anders. Ann Mari lavede halmviske hos bønderne, en slags til at lægge i træskoene og en anden slags til optænding. Thora var i forvejen bange for Anders og havde beklaget sig om sin angst til sognefogeden. Men de to ekstra haspe der blev bevilget, hjalp hende ikke nok. Grundet en overdosis alkohol med deraf følgende delirium tremens, havde Anders brudt ind til Thora, havde skåret halsen over på hende og begået nekrofili. På grund af den drabelige historie, turde Gerda ikke hente huen igen.

Kirstine, pigernes mor, blev informeret af pigerne om min drengestreg. Hun cyklede straks ned og sladrede til Lærer Graf om "Martinmurerens Preben". Det kostede så lige en hel uges ekstra time, og efterfølgende flere kommentarer og spørgsmål fra folk i byen, når jeg kom rundt på mit avisjob, som: " Er du nu sluppet fri igen? "

9. april 1940 vågnede vi om morgenen til en uvant brummende lyd. 3 motorers lavsflyvende flyvemaskiner smed flyveblade ned med "OPROP", om at Danmark nu var besat af tyskerne. Vores genbo var samlingssted for temmelig mange nazister, og dagen efter d. 10 april iagttog vi under arbejdet med at række tagsten op til min far, der lagde tag på slagterens hus, at tyske soldater med hestetrukne vogne blev hjulpet med at finde vejen videre til Hammel med Heil hilsen.

Det var også i april 1940 jeg kom i "Store klasse", begyndelsen af 4. skoleår og så skulle vi møde fra 8-12. Lærer Graf var enelærer, og havde alle 7 årgange. I skoletimerne satte han eleverne i gang med opgaver, og så syslede han med sin frimærkesamling under opgaveløsningen, indtil opgaverne i slutningen af timen skulle rettes.

Den kontrol var ikke altid lige grundig, og en gang hvor Graf opdagede at jeg havde alle mine brøkstykker forkerte, selvom der stod et R for rigtig ved dem, indkasserede jeg et par på hovedet, fordi jeg kækt anførte at Graf selv havde rettet opgaverne som rigtige.

Jeg gik med aviser "Socialdemokraten". Det var arbejderne og håndværkerne, der abonnerede på den. Jeg havde 15 aviser og fik 15 kr. i kvartalet. Udover lønnen for avisudbringningen, havde jeg også gavn af at orientere mig med avisstoffet. Og det selvom jeg en gang indkasserede " en

på hatten", for det var jo ikke meningen at jeg skulle læse avisen, inden jeg bragte den ud. Min avisudbringning bragte mig også i kontakt med nogle interessante mennesker, f. eks gartneren Jesper Steffensen og hans kone Kirstine, begge glødende socialdemokrater og skomager Christian Pedersen og Karoline, der alle kunne fortælle spændende om den gamle tid i Farre. Se meget mere om dette i min bog "Farre før og da".

Holger fra Sporup Kirkevej, gik med Silkeborg avis og Benny med Århus Stiftstidende og det var til de fine, han havde 8 aviser. Jyllands posten blev leveret med posten. Vi skulle være kl. 17.05 på torvet for at hente aviserne, som kom fra Silkeborg. Jeg skulle helt ud til Begtrupvej og ruterne gik også ud til de røde huse udenfor byen. Når det var vinter fulgtes vi ad og hjalp hinanden, så var det ikke så slemt.

I 11 års alderen var jeg ofte sammen med min kammerat Ejnar ved nogle vandhuller ved Haudalsvej, for at fodre nogle svaner, der havde slået sig ned der. En dag oplevede vi, at to af egnens gårdmænd skød en af svanerne. Noget chokerede kom vi hjem og fortalte om oplevelsen i overværelse af en gæst, Arnold Jensen, som var formand for Jagtforeningen. Så kom det ulovlige forhold for retten, og jeg måtte indkaldes som vidne. De prøvede at nægte. Men landbetjenten Hjortshøj mødte op hjemme hos de anklagede og gravede i den enes mødding. Her fandt de beviset, svanekadaveret. Så var der ingen vej udenom og der måtte erlægges en bøde. Jeg fik fri for skole for at kunne vidne i retten. Derudover fik jeg 3 kroner og ros fra arrestforvarer Norup, der omtalte mig meget positivt som "en gæv dreng" overfor min far, der lige overfor retten, var i gang med at mure Herregårdsmejeriet Frijsenborg.

I Lindely, hvor vi boede, var der ikke badeværelse, vi fik dog "træk og slip" i 1943. Indtil da måtte vi benytte dasset i udhuset. Bademulighed var i vinterhalvåret, for 50 øre, at købe et karbad søndag formiddag på mejeriet.

Når jeg blev sendt for at hente et stykke ost på Høgholm, tog mejeribestyreren altid godt imod mig. Når jeg bestilte kommenost, repliceredes altid med: "Så må jeg jo se om jeg har husket at komme kommen i", der blev også uddelt rundhåndet af frugt fra mejeribestyrerens have.

I august 1940 kom jeg i mellemskolen på Realskolen, og her gik jeg 5 år. Jeg måtte erkende at landsbyskolelærerens frimærkesysleri ikke havde haft den bedste indflydelse på mit faglige niveau. Specielt det første sko-

leår, i 1. mellem, mærkedes det at Hammel kommuneskoles børn havde fået en bedre undervisning. Men jeg satte mig for at det ville jeg indhente. Og det blev da også sådan at jeg sidst på skoleperioden kunne nøjes med at lave mine lektier i frikvartererne. Så blev det bedre at komme hjem til mor for at få underskriften i terminskarakterbogen.

Det var svært at acceptere lærernes metoder og ydmygelserne af eleverne. Da jeg senere så filmatiseringen af "Det forsømte forår" kunne jeg nemt drage sammenligninger til flere af mine læreroplevelser.

Vi havde matematiklæreren og skolebestyreren, der bankede elevens hoved ind i tavlen for at konstatere at det eneste eleven ville kunne blive til, var "Vejvisersten". Gymnastiklæreren der drev os 25 gange rundt i salen og op i ribberne, for igen at kommandere os op, når hænderne ikke længere kunne holde fast og slap. Læreren, der var mere end glad for smådrenge og som senere kom til en sjællandsk kostskole, begik selvmord ved at sætte strøm til sig.

En gang i 4. mellem blev det dog for meget. Da læreren måske 10 gange havde ladet en læderrem svirpe over bagdelen på en tung elev, der ikke kunne komme op og lave håndstand på plinten, var vi to der stillede os op på siden af læreren og tog remmen fra ham. Læreren blev fuldstændig stiv, men han rørte os ikke og vi hørte intet til det sidenhen.

I 1943 blev jeg konfirmeret i Hammel Kirke. På grund af krigen var der ikke så mange transportmuligheder at vælge imellem. Så en legekammerat Anders Ludvig Larsen fra "Blåkærgård", måtte spænde hesten Musse for jumben og så blev jeg sammen med far og mor transporteret til Hammel.

Da vi manglede næsten alt, blev konfirmationsfesten hjemme meget sparsk. Alt var rationeret, og man måtte kregle sig til, hvad der skulle købes udover det der var rationeringsmærker til.

Heldigvis gik jeg stadig med aviser. For 15 kr. kunne jeg købe et par plus-fours (pose bukser der slutter midt på læggen), de kunne lige holde et kvartal til cykelturene til skole og med aviser. Værre var det med et sæt "maksimaltøj", fremstillet af oprevne klude og kasein, der var udvundet af mælk. Det gik i opløsning under en tordenbyge på vej hjem fra skole og faldt nærmest af kroppen.

Cykeldæk kunne man heller ikke opdrive. Jeg har prøvet både at køre på træ dæk fastgjort med små fjedre og faste gummiringe uden luft.

Under krigen fandt vi en ny indtægtskilde under de hårde frostperioder, hvor vandrørerne frøs. En 40 l mælkespand på slæden fyldt op med vand fra vandbeholderen, og vandet kunne indbringe 25 øre hos tørstende beboere.

Andre indtægtskilder var indsamling af ledningsstumper, når el og telefonledninger bristede under isslag. Indsamling gennem lang tid kunne indbringe mig 80 kr. Det var et stort beløb.

Omsmelting af gamle tuber som kunne bruges som loddetin efter at være støbt ned i en form. En gang i sommerferien gik det galt, fordi formen ikke var helt tør, og den ca. 400 gr varme tin sprang op i mit hoved. Min mor pillede tin og hud af. Først nogle dage efter hvor jeg skulle ordne nogle indkøb for nogle ældre koner, blev jeg fra apoteket sendt til læge Ravn, som nok mente der skulle et par sårbehandlinger til.

I juni 1945 fik jeg min realeksamen. Efter 5 år med mellemskole og realskole hvor jeg havde været rigtig glad for kammeratskabet og til tider ked af det over lærernes behandling af eleverne. Ud af de 32 der startede i 1. mellem (5 klassetrin), sprang nogle fra til konfirmationen og nogle efter 4. mellem. Vi var 18 der gennemførte helt til realeksamen. Og nu stod porten åben til mit voksne liv og valg af erhverv, som der skal berettes om i næste afsnit.

2. afsnit- Preben fortæller om voksenlivet og erhvervet

Voksenlivet med valg af erhverv kaldte nu på mig.

Et år havde jeg ud fra studier i et nudistblad, "Sol og sundhed", formet en nøgen mand og kvinde af sne hjemme i haven. Der fik byens billedskærer øje på min trang til at forme figurer og han tilbød mig at komme i lære. Men min far afværgede dette tillokkende tilbud, ud fra en holdning til at der ikke var fremtid i billedskærerfaget. Det havde han nu nok også ret i, så jeg startede i murerlære i fars firma. Det blev 3 gode år, hvor jeg var med på flere interessante opgaver bl.a. på Herregårdsmejeriet Frijsenborg.

Under læretiden tjente jeg lidt ved siden af ved at kalke køkkener for folk. Der var også andre bijobs. Første læreår brændte min barndoms fristed Smidsiggård. Stuehuset gik fri, men kostald og lade brændte totalt ned. Et ungt par Leth Pedersen havde overtaget Smidsiggård efter at P. Christian og Marie var flyttet til Lyngbygården. I den forbindelse udlånte min far mig til en to spands hestevogns tur, hvor jeg skulle hente tømmer på Hammel savværk. Det gik helt godt efter hjælp af en ældre kusk, der havde hjulpet den ene "staje" (stædige) hest i gang, og indtil jeg på hjemvejen ved Kappelsdal kom i møde med en anden hestevogn, hvor var forspændt en hingst.

Da viste det sig at den ene hest i mit spand var en klaphingst (delvist kastreret hingst), så den blev helt ustyrlig og sprang i tovene. Det endte heldigvis med at vi kom hjem til Smidsiggård i hel tilstand. Men det fjernede min lyst til at køre med tømmer. Jeg havde i forvejen en intens respekt for heste, fra en oplevelse på Røddikgården, som Thomas og Gerda Greisen havde overtaget efter Thomas forældre. Her havde karlen løsnet hestene i båsen, og en af hestene, en kuldret remont (udstationeret militærhest), havde trængt mig op i en krog og sparkede bagud med de beslåede hove få centimeter fra mit ansigt.

Under læretiden var jeg med på flere interessante opgaver, bl.a. "Herregårdsmejeriet Frijsenborg."

Jeg afsluttede min lidt forkortede læretid med svendep prøve i Århus i 1948, og med at få bronze medalje for at udføre et murhjørne med fremspringende pille. Og det var jo dejligt at komme på højde med min storebror Børge, som også havde fået bronze.

Under min læretid aflagde jeg på Hammel tekniske skole en prøve i projektionstegning, og herefter kunne jeg jan. 1947, starte på Konstruktørskolen. Semestrene på Teknikum løb fra november til april, og det blev 5 gode vintre. De første 3 vintre tog jeg med toget fra Sporup Station lidt over 6, så kunne jeg netop nå at være på skolen i Århus kl. 8, undtagen om mandagen, hvor det var et godstog, som oftest var forsinket. Så måtte jeg stå skoleret med en undskyldning overfor "Betonras", en meget bestemt herre, Ingeniør Rasmus Nielsen, som vi havde til statik.

De sidste 2 vintre boede jeg på værelse i Århus, men jeg havde det held at kunne få aftensmad og madpakke hos min storesøster Erna, som boede sammen med Harry på Vesterbrogade.

I 1948 var jeg på session og blev taget til Livgarden. Men jeg fik dog søgt om og bevilget udsættelse til min uddannelse var færdig.

Vinteren 1949 blev særlig hård at stå igennem. Jeg blev kaldt hjem flere gange på grund af min fars svigtende helbred. Efter flere års sygdom, blev min far indlagt på Hammel sygehus og opereret, men han var nu så svækket af sygdommen, at operationen ikke kunne helbrede ham.

D. 3. marts, kun en dag efter min 20 års fødselsdag, sov han stille ind kun 63 år gammel. Det var et hårdt slag for familien. Børge var i Nordkap for at genopbygge efter krigen, Benny var i lære hos en murer i Hammel og jeg var stadig under uddannelse. Hvem skulle tage over?

Børge blev kaldt hjem fra Norge for at bestyre forretningen, indtil jeg kunne overtage på et tidspunkt.

Den sommer boede vi alle i "Lindely". Der blev købt byggegrund på Toften for 1 kr. pr kvadratalen, så det blev den formidable sum af 2500 kr.

Der blev tegnet hus. Loven dengang påbød max 110 m² og værelser ikke over 6 m², og der måtte ikke bygges garage. Der var nemlig mangel på brændstof til produktion af cement, kalk og mursten.

Huset blev bygget i vores fritid. Det sejeste var at grave ud til kælderen, hvilket den gang foregik med skovl og spade. Heldigvis gav nogle af medarbejderne en hjælpende hånd, og da sommeren var forbi stod huset klar. Det følgende år byggede Børge garage og tegnestue, hvor han arbejdede udover at bestyre murerforretningen.

I vinteren 1951 tog jeg afsluttende eksamen, og 12. maj samme år var tiden kommet til at møde i Sandholmlejren og udstå min værnepligt.

Og "udstå" fik en særlig betydning, for der foregik meget jeg gerne ville have været foruden. Episoder, hvor befalingsmænd fuldstændig misbrugte deres autoritet, og nedgjorde individet på skammeligste måde. Men jeg lærte at sammenhold gør stærk, lærte hvordan vi kunne tage brodden af "bødlerne" og lærte at holde ud, hvilket senere kom mig til gode. Min strategi var aldrig at gå foran og heller aldrig at være i bagtroppen, men alligevel blev jeg taget til befalingsmandsskolen.

Det var der mange, der gerne ville, men ikke jeg. Så jeg forsøgte at udfylde mit spørgeskema, med kun 7 års skolegang for at undvige skolen. Min fremtid var jo bestemt for at skulle køre murerforretningen videre.

Jeg søgte foretræde for kaptajnen, og blev venligt modtaget, men fik her

oplyst at mit spørgeskema var lige til papirkurven.

Jeg havde lige glemt, at jeg havde søgt udsættelse for at afslutte min konstruktøruddannelse, og kaptajnen anførte, at det jeg kunne lære på befalingsmandsuddannelsen, ville jeg kunne bruge til at lede mit kommende firma. Men det argument kunne min ven "Røddik Kresten" der var kaptajn på Bådsmandsstrædes Kaserne (nu Christiania), ikke stille sig enig i. Han mente, at jeg hurtigt ville blive alene på stilladset, hvis jeg brugte den tone.

Ved hjælp af min delingsfører Løjtnant Henkel, som var uddannet jurist, slap jeg fri i første omgang. Men så blev tjenestetiden udvidet, og jeg blev udtaget igen. Kort før afsendelsen til befalingsmandsskolen var vi på bivuaktur, hvor vi brugte bregneblade til taget på en løvhytte. "Desværre" gav det mig sår med infektion og blodforgiftning, og jeg måtte behandles på militærhospitalet i København. Netop inden jeg kunne udskrives, fik jeg ideen at bruge en gammel fodboldskade i knæet som videre sygemelding. Ved at gnide hårdt på knæet blev det rødt og så inficeret ud. Dette suppleret med at halte ind på sygestuen, gjorde mig fortjent til endnu et sengeophold, og da ingen af deres behandlinger, forståeligt nok, gav positivt resultat, bevirkede det at jeg kom på vagtholdet, i stedet for på sergentskolen.

Jeg blev nu flyttet ind på kasernen i Gothersgade, og fik nogle trivielle vagter på "Rosenborg" for at passe på kronjuvelerne, og på "Sorgenfri" for at passe på Prins Knud og Caroline Mathilde. Helt anderledes spændende var det at være på Amalienborg, hvor jeg flere gange opnåede at være kongeordonnans for Kong Frederik den IX.

Heldigvis fik jeg flere gange, grundet murerforretningen, udvidet orlov, som strakte sig fra fredag aften til tirsdag morgen, og hvor jeg begge veje kunne benytte natfærgerne mellem Århus og København og sove der, så der ikke blev spildtid hjemme.

Men endelig kunne vi afslutte afkortningen af centimetermålet og tage afsked med hinanden på "Rosenborg".

Hjemme var der nok at tage sig af. Firmaet var i gang med at færdiggøre et nyt osteri til "Høgholm" mejeriet her i Farre. Der var en stor udvidelse af "Herregårdsmejeriet Frijsenborg", og der var en del landbrugsbyggeri. I 1953 blev jeg spurgt om jeg ville give tilbud på ombygning af Hammel

Andelsslagteri. Det var kompliceret at skulle bygge om, helt anderledes end at starte forfra på et byggeri. Men jeg fik opgaven og havde et godt samarbejde der resten af min murermestertid.

Samme år bad P. Christian mig om at hjælpe med at få bygget nyt stuehus på Lyngby gård. Efter at have set os omkring på egnen uden at finde noget egnet blev enden, at Børge tegnede stuehuset og at jeg byggede. Der var lidt hvirken rundt omkring, om jeg mon nu kunne klare det lige så godt som Martinmureren, min far, Men jeg vidste noget om beton og jernbeton, det havde jeg jo lært på skolen, så da jeg havde bygget Lyngbygården, og havde løst diverse store opgaver, forstummede den hviken. Det hjalp lidt på tilliden til mine færdigheder.

På et tidspunkt fik jeg opgaven med at udgrave en kommunal branddam på hjørnet af "Haudalsvej", tidligere "Månen". Tæt ved var et væld, der gav 1.800 l vand i timen. Jeg fik den aftale med kommunen at jeg måtte udsætte ørreder i dammen mod at holde rensset for grøde. Hvert el hvert andet år købte jeg 2-300 ørreder på 15 cm. For at få dem flot røde i kødet købte jeg rejeskaller, som jeg blandede med mel og vand og bagte i min mors komfurovn.

Det gjorde jeg så kun en gang. Bagværket stank over hele huset, så både kage og bager blev smidt ud. Så blev jeg udstyret med en gammel bage-

ovn fra loftet opvarmet af en primus, så operationen kunne foregå i det fri.

Senere supplerede jeg med fiskebestanden ål fra Jegindø oppe i Limfjorden. Det gik godt i flere år.

Men pludselig en dag jeg kom for at fodre, lå alle fiskene med bugen i vejret. Der havde været en bundvending, forårsaget af metangas. Dammen var udgravet i mosejord. Kun ålene overlevede. Men det fik også en ende, for en dag fortalte min genbo, at drengene fangede ål i engstykket et par hundrede meter fra, hvor der også lå et væld. Ålene var simpelthen vandret, og sådan sluttede min tid som dambruger.

Snart gik forretningen så godt at jeg kunne opnå tilladelse til også at købe en personbil, og det der var på lager var en koksgrå Opel Olympia. Og den skulle jo afprøves på en bytur til "Den selskabelige forening" i Århus i oktober måned, her mødte jeg Inga i garderoben. Egentlig var hun på vej hjem, men det blev dog til adskillige danse.

I første omgang blev jeg slået noget ud af det faktum, at Inga var forlovet til anden side. Ja, jeg blev så humørforladt at min bedstemor tog bussen helt fra Alderslyst hvor hun nu boede, for at forhøre mig om det var noget med et kvindfolk? Det måtte jeg jo indrømme. Men hendes udsagn, "at det nu var et ringe hoved der ikke kunne jage et andet fra truget", gav mig blod på tanden. Og med det skrevet bag øret startede jeg nu en større offensiv, et sejt træk med det resultat, at jeg lykkedes med mit forehavende. Snart blev jeg også accepteret af Ingas familie, og vi blev forlovet på min 25 års fødselsdag. Inga tog hjem til forældrene i Haldum for at forberede sig til brylluppet.

Brylluppet planlagde vi at ville holde til efteråret, når "Toften" blev ledig efter Børge der flyttede til Malling. Vi valgte en borgerlig tinglysning, for vi ville gerne hemmeligholde brylluppet. Tinglysningen foregik på Blåkærgård hos sognefoged Larsen, hvis kone meget bramfrit udbrød, "Preben! Du er sgu da ikke så dum, at du går hen og gifter dig"! Derpå fik sognefogedfruen bud om at forlade stuen, og Inga sad noget chokeret tilbage. Vi ville have en kirkelig vielse uden for meget postyr, og den skulle foregå d. 18. dec. 1954 i Vor Frue kirke i Århus. Nu var det ikke sådan at snyde kammeraterne i Farre, flere havde nok lugtet lunt, selvom jeg forsøgte at lede dem på vildspor ved afslappet at gå til købmanden ved middags-tid. Men den plan blev lidt forstyrret ved at mit bryllupstøj ved en fejl var

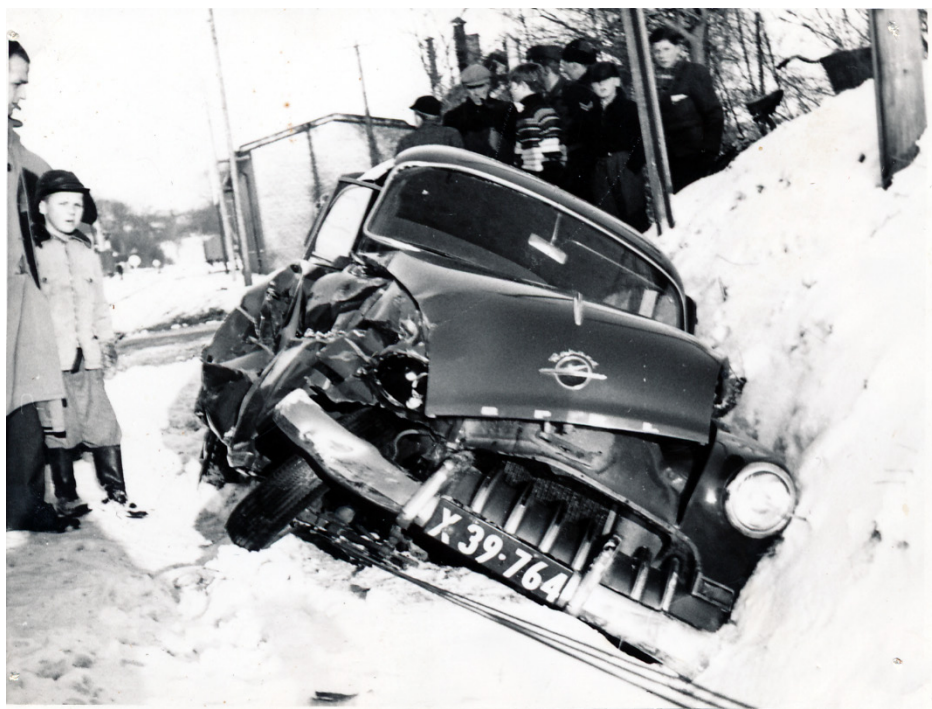
blevet sendt til Benny i Århus, og så fik jeg travlt.

Og at hele huset alligevel blev fyldt op med risengryn, og at bilen ved hjemtransporten fra brylluppet var fulgt af en hale af skramlende konserverdåser, skyldes måske det afslørende faktum, at mange varebiler havde været ved huset på Toften med nyt møblement osv. Så diskretionen og den snævre familiekreds der deltog i brylluppet, hjalp ikke rigtig på forehavendet. Men genboerne blev tilgivet for deres bryllupsløjer.

Et par måneder efter brylluppet skulle Inga få sit næste chok. Vi var i gang med at genopføre "Pøt Mølle " efter en brand.

En dag i februar skulle jeg hente nogle medarbejdere på byggepladsen. Det var en frostklar dag med lav sol, så jeg blev blændet, da jeg skulle passere togbanen ved Hammel slagteri på Anbækvej og kørte lige ud foran toget. Sammenstødet forårsagede en revne i kraniet over venstre øje, og gav 5 ugers indlæggelse og en bøde på 200 kr. for ikke at have holdt for rødt blink. Og Olympiaen vakte nu opsigt ved være blevet flerfarvet.

Familien øgedes i 1957 med Lone, i 1961 ankom Else, i 1964 kom Jane og til sidst i 1971 kom Ulla som rosinen i pølseenden.

Før soldatertiden var jeg aktiv i landsbylivet, spillede håndbold om sommeren og dilettant og revy om vinteren, og deltog også i de store stykker i Kammers have om sommeren. Efter hjemkomsten fra militæret bestod "fritiden" af at forberede næste dags arbejde.

Jeg havde måttet anskaffe mig en lastbil, en Goliat, som dog snart måtte erstattes af en større. Noget stolt var jeg da af, at et lille Farre firma løb afsted med mange af de store byggerier i Hammel, Slagteriet, Sparekassen, Andelsbanken, sygehusets funktionærbolig.

Midt i byggeriet på Sparekassen, hvor jeg havde måttet anskaffe mig en byggekran, blev jeg genindkaldt til omskoling ved militæret. Ved hjemkomsten måtte jeg konstatere at ingen er uundværlig. Mine medarbejdere havde klaret opgaven flot i mit fravær.

Allerede da jeg overtog forretningen fik jeg tillidshvervet som vurderingsmand for Alm. Brand. I 1955 blev jeg bedt om at opstille på venstrelisten, som 26 /27 årig. Jeg regnede ikke med at blive valgt, men det blev jeg og fik posten som formand for vejudvalget. Der var mange opgaver at bestride. Lokalt f.eks. på Skanderborgvej, som hovedgaden i Farre hed dengang, og som var en asfalteret amtsvej med nogle elendige fortove. Jeg ansøgte om flisebelægning på fortovene. Efter flere møder lykkedes

det at få tilladelse til det, på betingelse at lodsejerne hver ville afstå det nødvendige areal.

Det lykkedes mig efter mange tovtrækkerier, dog var det sværest med 2 lodsejere. Den ene var købmanden, der ville miste retten til at have benzinanlæg. Det var forståeligt nok en forhindring, og det løstes ved at vi på Lindely siden afgav dobbelt areal. Den sidste lodsejer, tidligere vejformand for socialdemokratiet, hvis bolig, "Røddikgårdens gamle stuehus", ellers lå langt fra vejen, gav sig endelig langt om længe.

Nu kunne alle underskrifter sendes til amtet og arbejdet påbegyndes. Senere blev det en bedre gadebelysning der skulle kæmpes for. Igen måtte jeg rundt til dørene og samle ind. Hver lampe skulle koste 200 kr., og hver gav hvad de kunne. Enkelte gav hele 200 kr. og forventede så at lampen kom netop uden for deres dør, men det kunne jeg jo ikke love.

En af de største og mest omtalte opgaver var Kulbjergskolen, som skulle vise sig aldrig at blive en realitet. Derom kan læses i årsskrift 2012 "Skolehistorien i Farre 1939".

I de glade 60'ere var der masser af arbejde. Blandt andet havde jeg meget arbejde for "Frijsenborg", og Lengrevinde Wedel der, som tidligere hofdame for Dronning Alexandrine, var af den gamle skole og holdt på formerne. Hun skulle tiltales "Deres Nåde", og hver gang hun passerede, uanset hvor mange gange på en dag, skulle man tage hatten af. Heldigvis gjaldt det ikke for en hue, så derfor skiftede jeg min sixpence til alpehue. Det kunne åbenbart ikke fornærme hende. For jeg blev da indbudt, som hendes bordherre, ved rejsegildet på Pøt Mølle, så der fik jeg brug for min oplæring som kongeordonnans.

Byggeboomet i tresserne gjorde det svært at skaffe arbejdskraft. Derfor købte vi nabohuset, Gl. Skanderborgvej 115, med barbersalon og trikotageforretning og 2 lejligheder, som havde stået tomt og til salg nogle år. Salgsprisen var 26.000 kr. og efter renovering af de 3 lejligheder, annoncerede vi i Jyllands posten efter murersvende med lejligheder til leje. Huslejeprisen var 60 kr. for Mehlsens gl. lejlighed, 40 kr. for stueetagen og 25-30 kr. for loftslejligheden. Der var kommet nye termovinduer i og lavet varme. Det var en god investering i forhold til at få arbejdskraft. Huset blev solgt igen omkring 1993-94.

Vi var efterhånden mange i firmaet og måtte længere omkring for at finde arbejdet. Hårby skole, Sall skole, Skovby møbelfabrik og TVILUMGÅRD.

En dag fik jeg en opringning fra en tømrermester og drivhusbygger Storm fra Fyn, der skulle bygge væksthuse for Århus Universitet. Jeg gik med i projektet, som var spændende, men desværre havde arkitekt stuen ikke taget højde for det danske klima, så det varede ikke mange år før brystningen af kalksten der løb rundt i væksthuset uden afdækning og modtog vand fra vægge og tag uden tagrender tog skade i skiftet ml tø og frost. Men det er et vilkår man har som håndværker, at udføre det som et lavet på tegnebrættet.

Det var også dette byggeri, der indirekte blev anledning til den mørkeste dag i mit liv. På vej til Århus med lønningerne, kom jeg til et vejarbejde i bunden af Fajstrup bakken. Her trådte en mand lige ud foran bilen og blev desværre så medtaget, at han døde ved ankomsten til sygehuset. Jeg vil ikke her komme ind på de nærmere omstændigheder, og hvordan jeg ved de senere retshandlinger frikendtes, men det ændrer ikke på, at det var den mørkeste dag i mit liv.

I halvfjerdserne blev jeg, mens jeg var fraværende på kursus indvalgt i forsamlingshusbestyrelsen, endog udnævnt til formand i mit fravær. Jeg indkaldte straks til bestyrelsesmøde med punktet vedligeholdelse, grundet husets dårlige tilstand. Vi fik blændet balkonen og lavede blændloft

og nye borde, alt sammen med egen arbejdskraft, da der ikke ligefrem var overskud i forsamlingshuskassen. Jeg ved ikke om de fortrød at have valgt mig ind? Men arbejdet blev da udført.

1972 besluttede Thomas Grejsen at sælge "Røddikgård". Det gjorde ondt på mig, at det sted jeg havde haft så mange skønne timer på efter "Smidsiggård", skulle på fremmede hænder. Der var på den tid megen spekulation om landbrugets fremtid ud fra fællesmarkedsforholdene. Thomas mente dog ikke landbruget kunne gøres rentabelt med 112 tønder land og en pris på 1.3 mill.

Der trængte til modernisering af avlsbygninger og dræning af markerne. Det kunne nu ikke afskrække mig, og jeg fik selvfølgelig gode råd fra sagkyndige og mit pengeinstitut, som gerne ville støtte op om projektet.

Der kom dog en kæp i hjulet for min drøm om at blive gårdejer. Inga ville godt være med til at købe, men ville aldrig flytte til det store stuehus. Så stoppede den drøm.

Og det var måske heldigt nok for allerede i 1973, kom en ny lov der krævede autorisation for, at man kunne udføre dræn- og kloak arbejde.

Jeg måtte derfor tage kursus og aflægge prøve på Teknologisk Institut, samtidig med at vi arbejdede på store udvidelser af Sparekassen og Ford i Hammel.

En aften jeg sad og udregnede tilbud, faldt blyanten ud af min hånd, og da jeg efter en god nats søvn stadig var træt og havde talebesvær, måtte jeg hos en neurolog få diagnosen akkumuleret træthed, og fik besked på at gå hjem og tage den med ro og holde ferie.

Efter 25 år som murermester besluttede jeg mig for at sælge murerforretningen, en virksomhed med tæt på 50 medarbejdere, til 3 af mine medarbejdere. I 1977 stoppede forretningen.

Ved 25 års jubilæum for firmaet opremsedes mange store opgaver i 2

sides annonce.

1953 Lyngbygård Sporup
1954 Hammel Slagteri
1955 Pøt Mølle
1956 Hammel Sparekasse
1957 Gårdejer Provstgaard Klintrup
1959 Autoforhandler Aksel Pedersen
1960 Farre Karosserifabrik
1961 Sporuplund
1962 Sall Skole
1963 Slagteriudsalget i Hammel
1964 Advokat Oldenburg Hammel
1965 Funktionærboligerne Hammel
Sygehus

1966 Tvilumgård
1967 Bachs bolighus Anbæk
1968 Væksthuset Botanisk have
Århus
1969 Mikocentret Hammel
1970 Andelsbanken Hammel
1972 Skovvangsskolen Hammel
1973 Fjerkræslagteriet Holmstol
1974 Tulip Kantinebygning
1975 Busgaragen Erik Hansen Farre
1976 Gårdejer Per Simonsen Lyngby

I forvejen havde jeg entreret mig som vurderingsinspektør for Kreditforeningen Nykredit og som taksator for Alm. Brand, så det gav rigeligt til dagen og vejen og gav os samtidig en noget mere afslappet tilværelse.

I dette nye livsafsnit har det også været muligt for mig at tage fat, hvor billedskæreren så mig med det skabende og figurformende.

Allerede i 1972 lavede jeg min første collage "München", som vi hængte op anonymt i idrætshallen i Hammel. Siden er det blevet flere relieffer og mange figurer hugget i sten. Her kan nævnes "De 9 sogne" ved Anbækvej i Hammel, "Syndefaldet" i Sporup Kirke og "Stenalderkvinden" ved Sporup kirkevej.

Da jeg i 2006 udgav min bog, og gav den titlen "Ej med konger at byt-

te"..... havde det bund i tilbageblikket på barndom, ungdom og mit voksne liv, de mange år der var gået. Nu er gået endnu flere.

Der har været knappe tider og gode tider, tider med meget slid og tider med mange glæder. Tider hvor jeg har været i berøring med samfundets nederste lag, fattigdom og krise, og tider hvor jeg har oplevet gejstlige og kongelige. Tider hvor skæbnen har holdt hånden over mig og mine, så jeg kunne leve videre i et meget varieret, spændende og lykkeligt liv, som Grundtvig skriver: "Et jævnt og muntert, virksomt liv på jord, som det jeg ville ej med konger nytte".

Anna Aagaard - en familiehistorie

af Lars Hegndal

For et års tid siden havde Niels Byriel og jeg besøg af Anna Aagaard og hendes søn Niels. Anna er 87 år gammel og født på Skytsbjergvej. Vi fik en god snak og Anna havde taget en del billeder med, som vi fik lov til at bruge til denne artikel.

Annas fader hed Mikkell Pedersen og han blev født den 27. november 1876 i Linaa. I kirkebogen kan man se, at han var søn af husejer Peder Mikkelsen og hustru Maren Nielsen, Bakbo, Linaa sogn.

Mikkell Pedersen var landarbejder og arbejdede blandt andet i årene 1891-93 på Våbensholm, en herregård under godset Mattrup – syd for Brædstrup.

Ifølge Anna Aagaard var Mikkell Pedersen soldat på Sjælland – hvornår og hvor vides ikke. Det kan have været omkring begyndelsen af 1890'erne.

Det er sandsynligt, at han, mens han var på Våbensholm, har truffet Jensine Petrea Sørensen, der blev født den 2. december 1879 i Klovborg, Thyrsting herred. Klovborg er ikke langt fra Våbensholm.

Mikkell og Jensine bliver gift den 4. november 1904 i Tyrsting Kirke. I kirkebogen ved brylluppet står, at Mikkell er tjenestekarl i Brobyværk. Brobyværk ligger på Fyn, sydvest for Odense. Han må så have haft arbejde der og kommet til Tyrsting for at blive gift med Jensine.

I 1905 er Mikkell og Jensine Petrea bosat i Nødager sogn på Djursland. Mikkell er fodermester i Maarupvad. Her bliver Martin Peter Mikael født den 24. september 1905. Martin Peter Mikael (kaldet Peter) bliver født med en spastisk lammelse og bor hos familien livet ud.

I 1907 er de flyttet til Kolind sogn, hvor Mikkell igen opføres som fodermester i Kirkebogen ved datteren Anna Margrethes fødsel – den 8. januar.

Året efter, den 2. september 1908, bliver Karl Anker født. Familien er nu boende i Vestrup By, Albæk sogn. Mikkell arbejder som røgter, ifølge Kirkebogen. Vestrup er beliggende nord for Randers Fjord – godt 7 km. fra Randers.

Næste barn er også en søn, Svend Aage, der kommer til verden den 30. april 1910. Familien bor nu i Fannerup – 11 km. øst for Kolind.

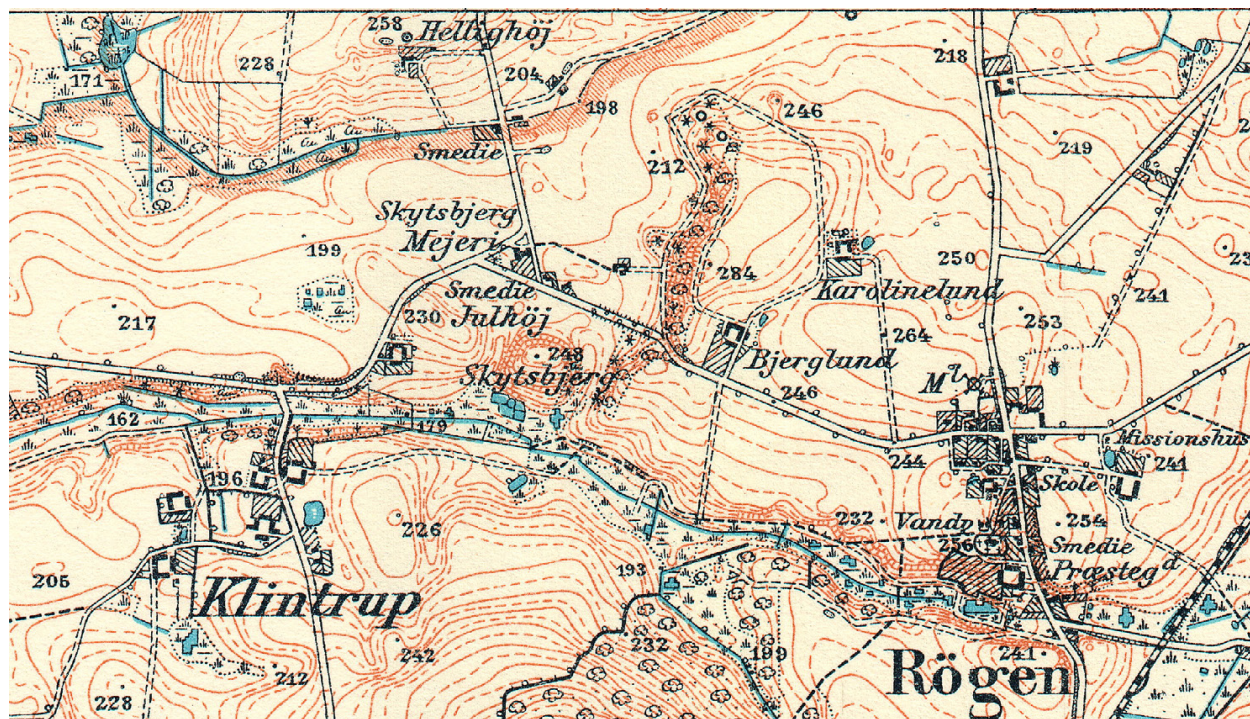
Så i 1911 er familien i Klintrup. I Folketællingen for 1911 er Mikkell opført som fodermester i et ”Hus ved(?) Lyngbygård” – betyder det, at han er fodermester på Lyngbygård? Det vides ikke, men virker sandsynligt. I Kirkebogen kan man læse, at Mikkell står opført som ”Arbejdsmand, Klintrup”, da sønnen Viggo bliver født den 5. September 1911.

Kirkebogen for Røgen sogn: Minna Elisabeth, født den 13. Marts 1913. Mikkell er nu anført som: ”Husejer og arbejdsmand”.

Familiefoto foran ”Hellighøjhus” - 1916. Fra venstre mod højre: Jensine Petrea med Richard Bakbo på skødet, stående Anna Margrethe, Minna Elisabeth, Mikkell Pedersen, Martin Peter Mikael, Viggo, Karl Anker, Svend Aage. Lissy Marie er endnu ikke født.

Efter mange år som landarbejder, røgter og fodermester på forskellige gårde mange forskellige steder, får Mikkel og Jensine nu endelig fod under eget hus. De erhverver en lille ejendom på Skytsbjergvej, matrikel 4b – idag Skytsbjergvej 25. Huset kaldes ”Hellighøjhus” på grund af Hellighøj-en og Helligkilden, der er lige i nærheden.

Kort fra 1931. Øverst oppe ses ”Hellighøj” med Mikkel Pedersens hus liggende lige under ”H’et”. Bemærk også, at der er to smedier tæt på Skytsbjerg Mejeri.

Mens de bor på ejendommen på Skytsbjergvej får Mikkel og Jensine yderligere 2 børn:

Richard Bakbo – født den 1. august 1916. Richard får mellemnavnet Bakbo, opkaldt efter det sted ved Linå, hvorfra Mikkels forældre stammede. Og endelig Lissy Marie, der kommer til verden den 1. Juni 1918.

Jensine Petrea blev syg og plejet af en ”menighedssygeplejerske”, som man dengang benævnte en hjemmesygeplejerske.

Følgende citat er fra Dansk Sygeplejehistorisk Museum, Dansk Sygeplejeråd:

”Hjemmesygepleje, som vi kender det i dag, er en relativt moderne institution, der blev etableret som et kommunalt tilbud i 1957.

4 sygeplejersker på Hammel Sygehus. Nr. 2 fra venstre er Lene Marie Christensen - hvem de øvrige er vides ikke.

Inden da var hjemmesygepleje i vid udstrækning et tilbud fra private initiativer i form af menighedssygepleje og sygeplejeforeninger.”

Denne hjemmesygeplejeordning for Røgen-området blev etableret på initiativ af blandt andre Knud Bak, som omtalt i artiklen om Bak-familien i dette årsskrift.

Menighedssygeplejersken hed Lene Marie Christensen. Hun blev født i Lild, Thy, den 21. november 1887.

Hendes fader og moder var bestyrere af fattiggården i Lild. En broder til hendes mor købte en gård i Fårvang og familien flyttede med dertil.

Lene Marie Christensen blev uddannet sygeplejerske. Anna Aagaard er lidt usikker på, hvor moderen blev uddannet, da hun både var i Hammel og i Ringgive, vest for Vejle. Det står dog helt fast, at hun en tid var på Hammel Sygehus, som det også fremgår af fotografiet af hende og 3 andre sygeplejersker.

Lene Marie Christensen boede først på Toustrupvej 14 (hvor Berit og Bent bor i dag).

Toustrupvej - i huset til højre (nr. 14) boede Lene Marie Christesen i den første tid i Røgen.

Lene Marie Christensen passede, som nævnt, Mikkels kone Jensine Petrea. Det var Jensine Petreas ønske, at Mikkel og Lene skulle have hinanden, efter hendes død.

”Det synes jeg er meget beundringsværdigt”, udtaler Anna Aagaard, ”hun sagde ja til ikke alene en mand, men også 8 børn”.

Jensine Petrea Pedersen døde den 26. maj 1919 på Hammel Sygehus og er begravet på Røgen kirkegård.

Mikkel og Lene blev gift i Sporup Kirke den 5. november 1920. Lene er ”Sygeplejerske i Røgen By og Sogn” – som der står i Kirkebogen.

Øverst - luftfoto af ejendommen.
I 1930 bygges et nyt stuehus. Det gamle bevares som vognport og udhus.

Til højre:
Jens, Anna, Karen og Peter foran ”Hellighøjhus”.
Hunden hedder ”Kommik”.

Mikkel og Lene fik 5 børn – så børneflokken nåede altså op på 13 i alt.

Jensine Petrea – f. 8-8 1921 – opkaldt efter Mikkels første kone

Maren Kristine – f. 6-6 1925

Karen – f. 17-2 1926

Jens Bakbo – f. 2-1 1930 og Anna Kirstine – f. 2-1 1930

de 2 er tvillinger

*Mikkel og Lenes 5 børn. Fra venstre mod højre:
Jensine Petrea, Anna Kirstine, Jens Bakbo, Maren Kristine, Karen*

Annas erindringer om moderen som sygeplejerske:

” Min moders arbejdsområde strakte sig fra Klintrup Hede til Farre Hede – Lyngby og Sporup – Røgen og Farre. Hun var menighedssygeplejerske, som det hed dengang. Det var på cykel, og da det var under krigen, kneb det med cykeldæk; men som sygeplejerske kunne hun få rigtige dæk, mens andre folk kørte på ”trædæk”. Nogle patienter skulle have besøg 2 gange daglig, det kunne være drøjt, de små veje var jo ikke asfalterede. Før mor blev gift med far, udbrød den ”Spanske syge”, en slags influenza. Da var hun kun ét sted, alle var syge, mand, kone, børn og tjenestefolk, så hun var kokke- og tjenestepige og sygeplejerske på en gang. Hvordan resten af sognet klarede sig, ville jeg gerne vide”.

Hele familien samlet. Stående, fra venstre mod højre: Maren Kristine, Viggo, Jensine Petrea, Karl Anker, Lissy Marie, Richard Bakbo, Minna Elisabeth, Svend Aage, Anna Margrethe. Siddende, fra venstre mod højre: Karen, Lene, Anna Kirstine, Jens Bakbo, Mikkel, Martin Peter Mikael.

”Far og mor hørte nok til de stille i samfundet. Far var i nogle år formand for Indre Mission. Mor var i menighedsrådet, det var under krigen 1940-45, der var der jo ikke de store mødeaktiviteter, men de fulgte med i sognets ve og vel.

Far tog også ud og arbejdede på andre gårde - for 2 kr. om dagen - men det var før jeg blev født.

Vi havde 6 køer, grise, heste og høns og ænder, og hvad der nu hørte til et husmandssted.

Far og mor var meget gæstfrie, de havde årligt venner til aftenbesøg, det var almindeligt dengang – og meget ofte familie og venner på ferie.

I nogle år havde de i skoleferien 2 børn fra Ringkøbing på ferie, et år også en dreng fra Århus i en uge.

Mine forældre kom ikke sammen med nogen ovenfor ”bakken”. Jeg var engang inviteret til fest hos Elisabeth Byriel, men jeg husker ikke anledningen. Mine forældre kom meget sammen med fam. Søren Rasmussen i Klintrup og vi hjalp hinanden i de travle perioder i marken, så som hø og kornhøst. Vi børn hjalp med alt ude og inde”.

Indre Mission

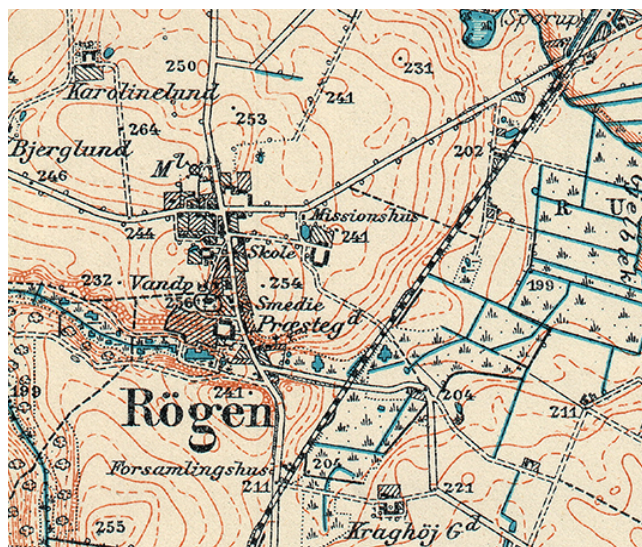
Det er et sørgeligt kapitel med hensyn til IMs arbejde i Røgen. Der har tidligere været et IMs samfund, men det er døet ud, der er kun en enkelt i sognet, der slutter sig til IM. I mange aar var gdjr *Mikkel Pedersen*, Klintrup, fmd for IMs samfund, da han døde, overtoges hvervet af hans søn *Jens Bakbo Pedersen*, men da han flyttede fra sognet, blev missionshuset solgt til privat beboelseslejlighed. I nogle aar var tømrer *Kr. Thomassen*, Gern, fmd for samfundet i Røgen, han var dengang tømrermester i Røgen. Da blev der holdt sdsk i Røgen missionshus, og til juletræsfesterne kunne der samles mange børn og forældre. – Senere fortsattes sdsk i Røgen missionshus af Mikkel Pedersens datter frk *Anna Pedersen* bistaaet af missionær *Kjær Frederiksen*, Hammel.

Da Anna Pedersen blev gift og bosat i Borris ved Skern og missionshuset solgtes, op-
hørte dette arbejde. De enkelte IMs venner, der er i sognet, søger til samfundene i nabo-
sognene. (J. Kj. F)

Fra bogen "Danske præster og sognehistorie" af Poul Nedergaard. Som det fremgår var Mikkel Pedersen meget aktiv i Indre Mission i Røgen. I mange år som formand - et hverv hans søn Jens Bakbo overtog. Og Anna var engageret i Missionsshusets sammenkomster. Den omtalte tømrer Kr. Thomassen vender jeg tilbage til.

Kort fra 1941.

Her ses Missionshuset som det yderste hus på Silkeborgvej i retning mod Farre (hvor Annegrethe og Kurt bor idag). Missionshuset blev opført i 1896.

Foran Missionshuset i Røgen - et arrangement i forbindelse med Det Dansk Missionsselskab. De bageste 4 er fra venstre mod højre: Jens Bakbo, lærer Harald Marinus Hansen, Svend Aage Hansen, ?

De 6 i mellemste række er fra venstre mod højre: Signe Aagaard, Margrethe Bay Jensen, Anne Jensen, Grethe Bröchner, Gerda Bak Nielsen, Gerda Hansen

De 8 forreste er fra venstre mod højre: Ruth og Vera (tvillinger fra Klintrup), Andrea Olsen (som senere bliver gift med købmand Gustav Eriksen), Ruth Olsen (søster til Andrea), Birgit Hansen (Oustrup), Ulla Faarup, Maren Andersen, Anna Pedersen (senere Aagaard).

Anna gik i Forskolen fra 1937-1940 derefter i hovedskolen til 1944.

”Lærerinden Frk. Reetz var lidt skrap og forstod sig ikke på børn. Der var 2 rækker skolepulte - pigerne sad ud mod vinduet, drengene mod kaminen. Et år var der kun 4 i første klasse, det var Aksel Brink, Jørgen Christensen, jeg selv og min broder Jens.

Der var en dør ind til lejligheden bagest i skolestuen. Den nuværende dør til stue fra bryggers var der ikke.

Det var meningen at der skulle have været skolekøkken i bryggerset. Men så kom krigen.

Frk. Reetz kom på et kursus i madlavning og vi fik en vikar, der hed Ida Linnemann – hun var meget vellidt.

Jeg husker jeg var rigtig glad for at gå i skole, især de sidste 4 år hos lærer Hansen. Jeg forlod skolen som 14-årig”

Skolefoto foran Hovedskolen i Røgen - o. 1943. Stående fra venstre mod højre: Frode Christensen, Frede Hansen, Svend Aage Hansen, Hans Andersen, Jens Bakbo, Jens Rask Jensen, Frode Firgaard, Jørgen Christensen, lærer Harald Marinus Hansen.
Siddende fra venstre mod højre: Ruth og Vera Nielsen (tvillinger), Gerda Nielsen, Helga Sørensen, Anna Kirstine Pedersen, Anna Jensen, Birgit Hansen, Margrethe Bay Jensen, Maren Andersen

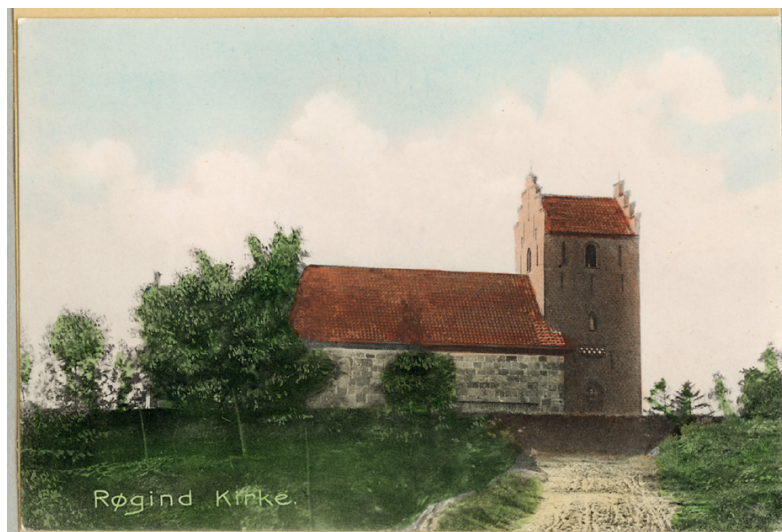
Røgen Kirke
- håndkoloreret postkort

Anna blev konfirmeret
den 2. april 1944 af pastor
Wistoft.

”Wistoft var en høj,
statelig mand, og vi som
konfirmander havde res-
pekt for ham.

Vi lærte salmevers, som nogle kom til at fremsige i kirken til konfir-
mationen.

Så vidt jeg husker var vi den sidste dag hos præsten i privaten og fik varm
chokolade.”

”Der var ikke megen fritid, men jeg gik til spejder og spillede håndbold i Gjern.

Jeg husker fastelavnssoldaterne. De havde flotte uniformer, med skråhuer, bånd, sabler, de var flotte, de begyndte gerne i Lyngby. De skulle gerne komme før dem fra nabosognet - hvis de mødtes, kom de op og slås.

Telefoncentralen lå på Silkeborgvej i Røgen. Så vidt jeg husker var centralen i deres stue, om de havde flere ved jeg ikke. Der var et lille rum ved siden af til os der skulle ringe.

Vi handlede hos købmanden, der var hyggeligt og duftede af friskmalet kaffe. Vi handlede ikke i Brugsen.

I det gamle Forsamlingshus var der gymnastik – det er det, jeg husker det for.

Min første tur med Hammelbanen var da jeg var 4 år. Den gik til Århus, da jeg skulle til øjenlæge. Jeg husker egentlig bedst turen i sporvognen, jeg var jo imponeret over at de kørte midt i gaden. Min sidste tur med Hammelbanen var lige før den lukkede – det var fra Sporup til Hammel, den eneste tur den vej. Vi havde jo ellers rutebil til Hammel”.

Efter endt skolegang fik Anna som 14-årig først plads hos tømrer Kresten Thomassen, der boede og havde værksted på Toustrupvej 21 (hvor Benny bor idag). Det var i 1944 og Anna arbejdede der i et halvt år inden hun den 5. maj 1945 fik arbejde i Gjern, hvor hendes moster, Else Christensen, havde en trikotageforretning.

Herefter var hun igen hjemme hos far og mor og havde forskelligt løsarbejde, inden hun rejste i 1950 til Borris. I 1952 arbejdede Anna i Skjern som ung pige i huset, hvorefter hun i 1953 var tilbage en tid i hjemmet på Skytsbjergvej. Hun arbejdede i tiden herefter to gange på De Gamles Hjem i Brædstrup. Anna tog igen til Borris, hvor hun blev gift med cykelmekaniker Peder Aagaard Nielsen i 1958.

Anna arbejdede derefter på forskellige plejehjem og gjorde rent. I 1967 tog hun uddannelsen som sygehjælper og fik herefter arbejde på Borris Alderdomshjem.

Anna og Peter Aagaard Nielsen fik 2 børn:

Niels Aagaard, f. 24-6 1959 og Lene, f. 9-10 1961

I 1958 overtog Jens Bakbo Pedersen "Hellighøjhus", ejendommen på Skytsbjergvej og forældrene flyttede til Farre. Her købte de huset på Høgholmvej 3, Matrikel 59a, mellem købmand Friis og mejeriet Høgholm (Høgholm Mejeri ophørte i april 1961).

Annas mand Peder, mor Lene og Annas broder Martin Peter Mikael med Niels på skødet foran huset i Farre.

Martin Peter Mikael og mor Lene foran huset i Farre

Moderen og sønnen Martin Peter Mikael flyttede sammen til Alderdomshjemmet i Gjærn i 1974

Parti fra Farre - 1963.

Mikkel Pedersen døde den 28. marts 1959.

Lene Marie Pedersen døde den 11. november 1977.

De ligger begge begravet på familiegravstedet på Røgen kirkegård.

*Annas mand Peder
med børnene Niels
og Lene i Farre*

